

Сторчак Н. А.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства Гуманітарного інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), storchakn@gmail.com

ПРАВОВА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Проаналізовано правову освіту як одну з площин реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні. Встановлено складові правової компетентності особи, яка навчається. Визначено роль правоосвітньої та правовиховної роботи у формуванні соціально активної та відповідальної особистості, у підготовці особи до життя в динамічному та конкурентному світі.

Ключові слова: *правова освіта, правова компетентність особи, стратегія.*

Конституційні засади розбудови держави, заснованої на верховенстві права та пріоритеті прав і свобод людини, а також завдання з формування громадянського суспільства в сучасній Україні можуть бути реалізовані лише юридично компетентними, відповідальними, свідомими й активними громадянами. Тому на освіту, на навчальний заклад як один із інститутів соціалізації, на педагогічних працівників покладається надання молоді не лише правових знань, а й формування вмінь і навичок, правових моделей поведінки, соціально корисної та життєвої позиції – саме тих правових орієнтирів, яких потребує демократичне громадянське суспільство.

Правова освіта має бути однією з тих площин, у яких виконуватиметься **Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року**. Зокрема, слід забезпечити «оновлення змісту, форм і методів організації навчально-виховного процесу на засадах особистісної орієнтації, компетентнісного підходу». «Система освіти повинна забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до Українського народу, європейської цивілізації,

орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя в постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному світі». «Пріоритетом державної гуманітарної політики щодо національного виховання має бути забезпечення громадянського, патріотичного, морального, трудового виховання, формування здорового способу життя, соціальної активності, відповідальності та толерантності» [3].

Ці положення Національної стратегії дуже точно відображають сенс сучасної правової освіти та просвітництва – навчитися орієнтуватися в правовому просторі, правовідносинах, системі законодавства; самостійно працювати з нормативними актами; ініціативно користуватися своїми правовими можливостями (не лише для задоволення щоденних життєвих потреб, а для впливу на владу, для участі в економічних відносинах, для протидії корупції тощо) та активно захищати свої інтереси; співвідносити свою поведінку з правовими моделями, які пропонуються або дозволяються законодавством. Крім того, сучасні правові реалії є ні що інше, як постійно змінюваний і конкурентний світ – правовідносини є дуже динамічними і все більше набувають конкурентного характеру, а законодавство постійно оновлюється. Громадянин як учасник щоденних трудових, сімейних, управлінських, договірних, споживчих та інших відносин потребує знань про свої права та обов'язки у цих відносинах. Разом із тим, у громадянина має бути сформована установка до пошуку відповідної правової інформації, до оцінювання юридичних наслідків своєї поведінки, до самостійного забезпечення власних інтересів (наприклад, належне збереження власного майна, вчасне звернення за захистом, дотримання письмової форми документів і т. ін.).

Розв'язання таких означених у Національній стратегії проблем, як «відсутність цілісної системи виховання, фізичного, морального та духовного розвитку і соціалізації дітей та молоді; ... зниження суспільної моралі, духовності, культури поведінки частини учнівської та студентської молоді» [3], неможливе без задіяння потенціалу правової освіти й виховання, які формують уявлення про належну та необхідну поведінку, без звернення до правових засобів захисту моралі та ін.

Правовий аспект є провідним у забезпеченні виконання таких завдань Національної стратегії, як «забезпечення розвитку та функціонування української мови як державної, задоволення мовно-освітніх потреб національних меншин, створення умов для вивчення іноземних мов»; «побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу, підготовка молоді до свідомого вибору сфери життєдіяльності» [3].

Крім того, саме правові засоби та законодавча база лежать в основі таких заходів із забезпечення національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді, як «розроблення програми превентивного виховання дітей та молоді в системі освіти; формування ефективної і дієвої системи профілактики правопорушень, дитячої бездоглядності та безпритульності; впровадження програм підготовки молоді до подружнього життя та формування відповідального батьківства» [3].

У зв'язку з усім зазначеним вище, сучасна правова освіта, зважаючи на соціальне замовлення, має своїм стратегічним завданням формування компетентної в правових відносинах особистості, озброєної знаннями, досвідом і системою ціннісних орієнтацій для ефективного функціонування в соціумі. Це відповідає такому стратегічному напрямку державної політики у сфері освіти, як «модернізація структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу» [3].

Загалом формування і розвиток правової компетентності особи здійснюється на трьох рівнях: а) правова освіченість (правові знання); б) правова спрямованість (ціннісні ставлення до права); в) правова готовність (уміння з вирішення конкретних правових питань) [1, с.142–143]. Правова освіченість і правова спрямованість (когнітивний і мотиваційний аспекти правової компетентності) є втіленням правової свідомості особи, а правова готовність (діяльнісний аспект) – втіленням правової поведінки. Вони у свою чергу є елементами правової культури особи. Сформованість правової компетентності

надає особистості можливість вільно орієнтуватися у правових явищах, визначати правові причинно-наслідкові зв'язки, розрізняти правові та неправові відносини, приймати обґрунтовані життєві та професійні рішення, реалізовувати їх відповідно до законодавчих норм.

Важливість формування правової компетентності особита необхідність розвитку всіх складових такої компетентності підкреслюються у Національній програмі правової освіти населення та Програмі правової освіти населення у Миколаївській області на 2014–2020 роки [2;4].

Навчання правознавства та правовиховна робота забезпечують виконання певних (хоча й не всіх) функцій юриспруденції, які відображають її соціальне призначення. Серед таких функцій можна назвати: а) пізнавальну – формування загальних уявлень про державу і право, їх окремі інститути; б) інтерпретаційну – пояснення сутності державно-правових явищ, їх зв'язку, структурної організації, соціального призначення тощо; в) прогностичну – визначення перспектив подальшого розвитку державно-правових явищ; г) критично-експертну – критичне осмислення стану законодавства, організації та діяльності органів держави, їх відповідність загальноприйнятим правовим та демократичним стандартам; д) комунікативну – встановлення взаємозв'язку правознавства та інших наук (історії, соціології, філософії, психології, економіки та ін.), використання юриспруденцією наукових досягнень неюридичної сфери (біології, географії, медицини тощо); е) прикладну – сприяння вирішенню практичних завдань, життєвих ситуацій; є) ідеологічну – формування суспільної ідеології через правові ідеї, принципи та цінності; ж) виховну – формування у населення певних правових орієнтирів, установок правомірної поведінки, навичок правового спілкування (на засадах гуманізму, поваги до прав інших тощо). Ідеологічну та виховну функції юриспруденції іноді об'єднують у правоорієнтуючу функцію [5].

Найближчими перспективами правової освіти є модернізація її змісту за новими державними освітніми стандартами на основі Національної рамки кваліфікацій; розвиток компетентнісного та особисто орієнтованого підходів у навчанні правознавства; приведення теоретико-практичної складової

юридичної освіти у відповідність із потребами розвитку національної економіки та запитів ринку праці; переорієнтацію освітніх пріоритетів із держави на особистість, на європейські гуманістичні цінності та виміри; інформатизація освіти; забезпечення доступності та безперервності освіти протягом усього життя тощо.

Література

1. **Кічук, Я.** Правова компетентність майбутнього фахівця – пріоритетне завдання громадянської освіти у вищій школі / Я. Кічук // [Вісник Львівського університету. Сер. пед.](#) – 2008. – Вип. 23. – С. 141–147.

2. Національна програма правової освіти населення : Указ Президента України від 18.10.2001 № 992/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

4. Програма правової освіти населення у Миколаївській області на 2014–2020 роки : Рішення Миколаївської обласної ради від 24.12.2013 № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oblrada.mk.ua/index.php?option>.

5. **Томсинов, В. А.** Понятие и сущность юриспруденции. Ее происхождение и основные функции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tomsinov.com/IGPZS/recepia_rim_pr.pdf.

References

1. Kichuk Ya. Pravova kompetentnist maybutnogo fahivtsya – prioritetne zavdannya gromadyanskoyi osviti u vischiy shkoli / Ya. Kichuk // Visnik Lvivskogo universitetu. Ser. ped. – 2008. – Vip. 23. – S. 141-147.

2. Natsionalnaprogramappravovoyiosvitinaselennya: UkazPrezidentaUkrayinivid 18.10.2001 № 992/2001 [Elektronniyresurs]. – Availableat:<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

3. NatsionalnastrategiyarozvitkuosvitivUkrayininaperioddo 2021 roku: UkazPrezidentaUkrayinivid 25.06.2013 № 344/2013 [Elektronniyresurs]. – Availableat:<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

4. ProgramapravovoyiosvitinaselennyauMikolayivskiyoblastina 2014–2020 roki: RishennyaMikolayivskoyioblasnoyiradivid 24.12.2013 № 1 [Elektronniyresurs]. – Availableat:<http://www.oblrada.mk.ua/index.php?option>.

5. TomsinovV. A. Ponyatieisuschnostyurisprudentsii. Eeproishozhdenieiosnovnyiefunksii [Elektronniyresurs]. – Availableat:http://tomsinov.com/IGPZS/recepcia_rim_pr.pdf.

Storchak N. A., Candidate of Sciences (Juristic), Associate Processor of the Department of Law Studies, Humanitarian Institute of National University of Shipbuilding after Admiral Makarov (Ukraine, Mykolaiv), storchakn@gmail.com

Legal education in the National development strategy for education in Ukraine

Analyzed legal education as one of the areas of implementation of the National Strategy for the Development of Education in Ukraine. Installed components of legal competence of the individual. Defined legal education's role in the formation of socially active and responsible persons, in preparing them for life in a dynamic and competitive world.

Keywords: *legal education, legal competence of the individual, strategy.*

Сторчак Н. А., кандидат политических наук, доцент кафедры правоведения Гуманитарного института Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (Украина, Николаев), storchakn@gmail.com

Правовое образование в контексте Национальной стратегии образования в Украине

Проанализировано правовое образование как одна из сфер реализации Национальной стратегии развития образования в Украине. Установлены составляющие правовой компетентности обучающегося. Определена роль правообразовательной и правовоспитательной работы в формировании

социально активной и ответственной личности, в ее подготовке к жизни в динамичном и конкурентном мире.

Ключевые слова: *правовое образование, правовая компетентность личности, стратегия.*